

УДК 378.046-021.68:[159.955::613]:615.15-021.142.3(045)
DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.291072>

Андрій Артюшенко, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії і методики фізичного виховання
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

РОЗВИТОК ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

У статті визначено й охарактеризовано провідні тенденції розвитку фармацевтичної галузі України, висвітлено теоретичні аспекти і практичний досвід реалізації здоров'язбережувального мислення майбутніх фармацевтів в умовах післядипломної освіти. Зауважено, що пошук методологічного підґрунтя розвитку здоров'язбережувального мислення є особливо актуальним і перспективним завданням багатоаспектних функцій та завдань післядипломної освіти в теоретичній та практичній площинах. З'ясовано, що наскрізним у формуванні змісту фармацевтичної освіти є глибоке розуміння цінності людини та її здоров'я як найвищого особистісного і суспільного надбання.

Ключові слова: післядипломна освіта; майбутній фармацевт; здоров'язбережувальне мислення; фармацевтичні та медичні спеціальності.

Лім. 15.

Andrii Artiyushenko, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Professor of the Theory and Methods of Physical Education Department,
Bohdan Khmelnytskyi National University at Cherkasy

DEVELOPMENT OF HEALTH PRESERVATION THINKING OF FUTURE PHARMACISTS IN THE SYSTEM OF POSTGRADUATE EDUCATION

The article determines and characterizes the leading trends in the development of the pharmaceutical industry of Ukraine, highlights the theoretical aspects and practical experience of implementing the health preservation thinking of future pharmacists in the conditions of postgraduate education.

It is noted that the search for a methodological basis for the development of health preservation thinking is a particularly relevant and promising task of the multifaceted functions and tasks of postgraduate education in the theoretical and practical planes.

It has been found that a thorough understanding of the value of a person and person's health as the highest personal and social asset is fundamental in the formation of the content of pharmaceutical education.

Some aspects of developing the postgraduate education of pharmacy and medicine specialists in Ukraine are analyzed. The opinions of scientists regarding the need for the development of health preservation thinking of future pharmacists in the conditions of postgraduate education are considered.

Special attention is focused on the methodological and organizational support of the system of postgraduate training of pharmacists.

It is substantiated that the development of health preservation thinking and the focus on the technologization of health preservation in the conditions of the educational process of the postgraduate education system are currently implemented as a priority and established educational strategy.

Keywords: postgraduate education; future pharmacist; health preservation thinking; pharmaceutical and medical specialties.

Постановка проблеми. Реформування системи підготовки фахівців для фармацевтичної галузі як складової системи охорони здоров'я України зумовлено глобальними змінами на європейському ринку праці та сучасними позитивними здобутками світових освітянських систем, прогресом фармацевтичної та медичної науки, змінами в соціальному, економічному й правовому просторі. Фармацевтична галузь є складним комплексом взаємопов'язаних елементів, ефективність якого залежатиме від ефективної системи підготовки кадрів. Зміни у підготовці майбутніх фармацевтів полягають в оцінці ролі й місця фармації у системі охорони здоров'я українців, національній системі охорони здоров'я і національній безпеці держави [11, 4].

Проблеми здоров'я завжди посідали важливе місце у суспільно-економічному та культурному житті суспільства. Тому про його стан піклуються як сама людина, так і органи системи охорони здоров'я, медичні і фармацевтичні працівники. Фармацевт – відповідальна професія, оскільки передбачає низку обов'язків, невиконання яких може нанести шкоду людському здоров'ю і навіть життю [6, 108].

Саме тому з позицій сьогодення набуває особливої уваги та потребує розв'язання проблема якісної підготовки майбутніх фармацевтів як фахівців, спроможних реалізовувати здоров'язбережувальну діяльність, зокрема і у системі післядипломної освіти. Саме післядипломній освіті належить особлива роль у процесі безперервного професійно-особистісного розвитку майбутніх фармацевтів, оскільки вона має

зможу швидко реагувати на зміни, що відбуваються у суспільстві та сприяти професійному зростанню фахівців фармації, у тому числі у питаннях розвитку здоров'язбережувального мислення. Хочемо зауважити, що для самого фармацевта здоров'язбереження має велике значення, особливо з огляду на те, що працюють вони в умовах підвищеного розумового та психоемоційного навантаження [9, 16].

Погоджуємося з думкою О. Клімова, який зосереджує увагу на тому, що фармацевти (як і медичні працівники первинної ланки охорони здоров'я країни) взяли на себе додаткову (не зовсім типову для них) функцію. Автор застерігає, що це велике психологічне навантаження на фармацевта, адже зараз хворі частіше йдуть до аптек, ніж до лікарів. Мислити та працювати в площині життя і добра – завдання кожного лікаря й фармацевта (особливо “коли в державі зло поширюється, мов пожежа”) [7].

Модернізація сучасної фармацевтичної освіти, саме в контексті цієї філософії та культури, спрямована на оновлення не тільки змісту, форм і методів освітньої діяльності, а й торкається самого розуміння сучасної професійної підготовки фахівців фармацевтичної галузі як неперервної, спрямованої на формування творчої особистості глобального інформаційного суспільства XXI ст., здатної до саморозвитку та навчання упродовж життя [5].

Ураховуючи системні виклики сучасності, а саме світову пандемію гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, міжкультурні взаємодії і конфлікти, війну в Україні, підлив дамби Каховської гідроелектростанції, що спровокувало екологічну, водну і гуманітарну кризу, міграційні потоки та наявність цілого спектру соціальних хворіб, проблематика розвитку здоров'язбережувального мислення майбутніх фармацевтів в умовах післядипломної освіти видається актуальною та значимою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам професійної підготовки фахівців фармацевтичного профілю у закладах вищої освіти присвячені дослідження низки вітчизняних учених, зокрема щодо організації освітнього процесу на фармацевтичних факультетах закладів вищої освіти (Л. Віннік, В. Георгіянц, І. Гриценко, Т. Каленюк, З. Мнушко та ін.); підготовки бакалаврів фармації (І. Бойчук, Є. Хомик та ін.).

Зокрема, методологічне й організаційне забезпечення системи післядипломної підготовки фармацевтів було проаналізовано у наукових працях І. Бойчук, Л. Давтян, В. Загорія, Р. Коритнюк, О. Лисенко, О. Рижова. У публікаціях О. Войт, М. Головенко, А. Зайченко, В. Толочко, В. Черних окреслено шляхи вдосконалення професійної підготовки майбутніх фармацевтів в Україні.

Теоретичним та методичним основам післядипломної освіти присвячено праці Г. Дмитренко,

І. Жорової, В. Маслова, С. Ніколаєнка, П. Олешка, В. Пуцова, М. Романенка, О. Самойленка, Л. Сігасової, І. Смагіна, Г. Штомпеля та ін. Питання формування культури здоров'я та застосування здоров'язбережувальної педагогіки вивчали В. Бабаліч, В. Бабич, О. Багнетова, В. Горашук, М. Гриньова, В. Кириленко, Г. Кривошеєва, В. Оржеховська, Л. Тарнікова, А. Турчак, В. Язловецький та ін.

Проте незважаючи на достатній рівень досліджень означеної тематики, розвиток здоров'язбережувального мислення зумовлений розширенням і якісною зміною діапазону професійної діяльності працівників фармацевтичної галузі та є особливо актуальним і перспективним завданням для майбутніх фармацевтів у системі післядипломної освіти.

Мислення, що орієнтоване на життя та є джерелом доброти, співпереживання, зцілення та розуміння, має забезпечити позитивні суспільні зміни в оцінці ролі й місця фармації у системі післядипломної освіти.

Зазначене диктує необхідність уточнення підходів і принципів розвитку здоров'язбережувального мислення серед усіх учасників освітнього процесу, пізнання студентами промислових об'єктів та виробничих процесів визначення можливого ризику, передбачення наслідків. Важливо відзначити, що орієнтація на розвиток здоров'язбережувального мислення фармацевтів у системі післядипломної освіти виступає сучасною вимогою до професійної підготовки фахівців різних спеціальностей і профілів, закріплено низкою відповідних державних документів та урядових розпоряджень, які зумовлюють необхідність коригування процесу професійної підготовки майбутніх фахівців з урахуванням потреби у збереженні й зміцненні здоров'я учасників освітнього процесу.

Мета дослідження – з'ясувати сутність здоров'язбережувального мислення майбутніх фармацевтів у системі післядипломної освіти.

Виклад основного матеріалу. Основні напрями реформування фармацевтичної галузі в системі післядипломної освіти обумовлені суттєвими і політичними, і соціально-економічними змінами. Р. Богатирьова наголошує, що саме демократизація суспільства, інтеграція України у світове співтовариство, формування загальнонаціональної свідомості, бурхливий розвиток українського фармацевтичного ринку, становлення та розвиток вітчизняної фармацевтичної індустрії, модернізація системи дистрибуції і контролю якості ліків визначило оптимальні шляхи реформування системи охорони здоров'я при збереженні високих стандартів надання медичної та фармацевтичної допомоги [1, 7].

Метою фармацевтичної післядипломної освіти, на переконання О. Пімінова, є вдосконалення професійних знань та вмінь, якими повинні оволодіти спеціалісти на основі моделі фармацевта, а також

згідно з професійно-посадовими вимогами до різноманітних спеціалістів аптечних підприємств, посад і кваліфікаційних категорій фармацевтичних кадрів [12].

Як наголошує В. Федорець, майбутній фармацевт проходить “етапний шлях” перед тим, щоб “підійти” до безпосередньої взаємодії з пацієнтом і до можливостей застосовувати спеціальні впливи, при цьому кожний етап має свою специфіку і формує відповідні технологічно орієнтовані цінності, смисли, знання й інтенції. Саме так, на думку автора, поетапно і “пошарово” вибудовується глибоко зв’язана з особистістю інтелектуально-етична “технологія”, що стає етичною і метальною основою професійної онтології (буття), в якій домінують милосердя, турбота, відповідальність і, відповідно, інтереорізується принцип – “Не зашкодь”. Ефективність вказаної схеми підготовки підтверджена часом [14, 268–269].

Для нашого дослідження важливим є розроблений І. Платоною концепт здоров’яорієнтованого мислення. Ця розробка – близька до нашого концепту здоров’язбережувального мислення. У вказаних концептах втілена ідея алгоритмізації і технологізації інтелектуальної діяльності на основі здоров’язбережувальної інтенціональності.

У цьому контексті поділяємо позицію В. Кішук з приводу того, що фармація як окрема, стратегічно визначена галузь народного господарства, потребує відповідно підготовлених кадрів (фармацевтів, провізорів), які не тільки будуть виконувати пункти інструкцій та законодавчих актів, що часто суперечать один одному а й будуть здатні думати на випередження, володітимуть високим рівнем фахової компетентності [5, 132–133].

Розвиток здоров’язбережувального мислення та спрямованість на технологізацію збереження здоров’я в умовах освітнього процесу системи післядипломної освіти натеper реалізуються як пріоритетна й усталена освітня стратегія, важливий педагогічний тренд, які є співвідносними технологічній та технічній орієнтації суспільств [15, 134–135]. У будь-якій ситуації фармацевт має бути ввічливим і тактовними, адже до кожного пацієнта потрібен індивідуальний підхід. Крім того, професія фармацевта передбачає підвищені емоційні навантаження, тому необхідно володіти засобами самодіагностики, самопомоги, самопідтримки і самокорекції як елементами здоров’язбереження. У формуванні змісту фармацевтичної освіти важливе глибоке розуміння цінності людини та її здоров’я як найвищого особистісного й суспільного набутку.

Формування та розвиток здоров’яорієнтованого мислення, на думку О. Завидівської, – це дуже складний і водночас дуже цікавий процес. Кожна людина є особистістю. Протягом життя у неї формується притаманний тільки їй тип мислення. Дос-

лідниця зауважує, що мислення формує систему цінностей людини, а оскільки всі люди різні, то й система цінностей у кожного своя, індивідуальна. Авторка обстоює думку, що здоров’яорієнтоване мислення просто так у голові людини сформува-тися не може. Воно формується під час вивчення фахових дисциплін упродовж навчання [3].

Освітня спрямованість та універсальність фахової підготовки майбутніх фармацевтів, на нашу думку, вимагає від процесу здоров’язбережувального навчання у системі післядипломної освіти налаштованості на сприйняття світу як цілого, фундаментальності, інтерактивності та, найголовніше, проблемності знань і методики викладання. Такий підхід уможливить вдосконалити систему професійної освіти майбутніх фармацевтів через методологізацію і гуманізацію. Зміст цих категорій має бути закладений в основу педагогічної технології формування у майбутніх фармацевтів готовності до розвитку здоров’язбережувального мислення.

Українська вчена Г. Мельник стверджує, що професія фармацевта накладає свій відбиток і на фінансовий стан, і на спосіб мислення, а мислення впливає на наше життя та на життя суспільства загалом. Авторка зауважує, що охорона здоров’я, зцілення людини повинні бути ключовими моментами мислення фармацевта, його розуму, який, зберігаючи мир і чесноти, має перебувати в постійному пошуку інструментів для цього зцілення [8, 52].

Освітня програма у системі післядипломної освіти фармацевтів вибудовується так, аби надати випускникам додаткових специфічних компетентностей інтерна залежно від місця його професійної діяльності. У процесі викладання фахових дисциплін студентам треба урахувати суперечності внутрішні і зовнішні, основні і неосновні, практичні і теоретичні, антагоністичні і неантагоністичні. Це дасть змогу здійснити своєрідний перехід певної сукупності теоретичних знань у нову якість – практичних, діяльнісних умінь і навичок [4].

Для людини характерна адаптація до будь-яких змін. Тому кожна інновація, а особливо та, що пов’язана зі змінами в системі післядипломної освіти майбутніх фармацевтів, вимагає як від викладачів, так і від студентів психологічної готовності до її впровадження [4].

Здоров’яорієнтоване мислення невід’ємно пов’язане зі здоров’язбережувальним мисленням, адже воно формується у голові людини внаслідок розвитку культури здоров’я та здібностей до сприйняття навколишнього середовища, тобто свідомості. На наше переконання, якщо фармацевт нездатний до розвитку здоров’язбережувального мислення упродовж усього періоду професійної діяльності, він швидко втрачає необхідний рівень компетентності і не може задовольнити потреби клієнтів аптеки та вимоги роботодавців.

Для удосконалення системи післядипломної освіти медичних і фармацевтичних фахівців було затверджено наказ МОЗ України від 10 листопада 2022 року № 2016 “Про подальше удосконалення системи післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку фахівців з фаховою передвищою, початковим рівнем (короткий цикл) та першим (бакалаврським) рівнем вищої медичної та фармацевтичної освіти та магістрів з медсестринства”, зареєстрований у Міністерстві юстиції України [10].

Реформування фармацевтичної освіти вимагає підвищення якості підготовки спеціалістів не тільки під час навчання у закладах вищої освіти, але й після їх закінчення на рівні післядипломної освіти. На наше переконання, це неперервний процес, який не може розвиватися без реалізації здоров'язбережувального мислення.

Важливо зазначити, що майбутній фармацевт виступає носієм певних знань про те, якою повинна бути здоров'язбережувальна поведінка, які саме форми соціальної взаємодії використовувати в професійному середовищі. Інакше кажучи, здоров'язбережувальне мислення майбутнього фармацевта – це свідомість у дії, здатність аналізувати, обробляти, критично оцінювати, особливо, коли необхідно швидко приймати оптимальні рішення, й адекватно діяти відповідно до конкретної ситуації, що потребує кмітливості, винахідливості, самоволодіння, розвиненої оперативної пам'яті. Очевидно, що наслідком сучасного здоров'язбережувального мислення майбутнього фармацевта є здоров'яорієнтована поведінка.

Майбутня освітня програма у системі післядипломної освіти фармацевтів, за твердженням К. Гнезділової, вибудовується у такий спосіб, аби надати випускникам додаткових специфічних компетентностей інтерна залежно від місця його професійної діяльності, а також знайти такі методи навчання, які сприяли б успішному засвоєнню студентами знань та відповідали сучасним вимогам [2].

Упровадження в систему післядипломної освіти стратегії розвитку здоров'язбережувального мислення майбутнього фармацевта дає змогу формувати здоров'яорієнтовану свідомість майбутнього фахівця фармацевтичної галузі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Узагальнюючи здійснене дослідження, можемо зробити короткі висновки. По-перше, оптимальність результату при формуванні та розвитку здоров'язбережувального мислення майбутніх фармацевтів у системі післядипломної освіти досягається завдяки використанню адекватних методів та засобів; по-друге, забезпечення орієнтацією їх професійної підготовки на здоров'я завдяки змістовній та процесуальній єдності всіх компонентів підготовки; по-третє, як фахівцю вищої професійної кваліфікації, майбутньому фармацевтові важливо

бути компетентним у питаннях збереження власного здоров'я, а також важливо мати сукупність поглядів, уявлень і суджень про необхідність упровадження реальних заходів збереження здоров'я у виробниче середовище, розуміння того, що від здоров'я працівників залежить складова частина їх майбутньої здоров'язбережувальної діяльності. Отже, розвиток здоров'язбережувального мислення майбутніх фармацевтів у системі післядипломної освіти ми розглядаємо як якість фармацевтичного мислення, що забезпечує ефективність здоров'язбережувальної діяльності фахівця фармацевтичної галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богатирьова Р.В. Деякі проблеми підготовки медичних та фармацевтичних кадрів в Україні. *Медична освіта*. 2000. № 1. С. 6–11.
2. Гнезділова К.М. Використання інтерактивних технологій у системі післядипломної освіти фармацевтів. *Молодь і ринок. Щомісячний науково-педагогічний журнал*. Дрогобич, 2023. № 5 (213). С. 12–17.
3. Завидівська О.І. Формування здоров'яорієнтованих управлінських навичок майбутніх менеджерів на засадах філософських законів і категорій. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 4. С. 110–117.
4. Завидівська Н.Н. Фундаменталізація фізкультурно-оздоровчої освіти: аспект здоров'язбережувального навчання студентів: монографія / Національний пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ: УБС НБУ, 2012. 402 с.
5. Кіщук В.М. Організація професійної підготовки майбутніх фармацевтів: психолого-педагогічні аспекти. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології*: зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький: ФОП Домбровська Я.М., 2017. Вип. 5. С. 128–141.
6. Козак Х.І. Професійна підготовка майбутніх фармацевтів у контексті інтеграційних процесів та інформаційно-комунікаційних технологій. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 21. Т. 25. С. 107–110.
7. Клімов О.І. Аптеки перетворилися на торгові точки? URL: <https://thepharma.media/uk/business/27998-oleg-klimov-lise-tretina-aptek-mayut-faxivciv-vidpovidnoyi-kvalifikaciyi-dlya-nadannya-farmaceuticnix-poslug-31012022>
8. Мельник Г.М. Динамічний ринок, у т. ч. цифровізація, нав'язана жорстка конкуренція – значна небезпека для мислення фармацевта, охорони здоров'я і національної безпеки держави. *Медична газета “Здоров'я України 21 сторіччя”*. 2023. № 16 (552). С. 52–53.
9. Мельничук І. Міждисциплінарний підхід у системі викладання фахових дисциплін майбутнім фармацевтам: українська наукова школа. *Молодь і ринок. Щомісячний науково-педагогічний журнал*. Дрогобич, 2023. № 6–7 (214–215). С. 16–20.
10. Наказ МОЗ України від 10.11.2022 року № 2016 “Про подальше удосконалення системи післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку фахівців з фаховою передвищою, початковим рівнем (короткий цикл) та першим (бакалаврським) рівнем вищої медичної і фармацевтичної освіти та магістрів з медсестринства”. URL: <https://zakon1.rada.gov.ua/go/z0039-23>.
11. Пельо І.М., Рева Т.Д., Ніженковська І.В., Козак Н.Д., Коновалова Л.Д. Тенденції професійної підготовки фахівців із фармації в Україні. *Науковий журнал “Медичні перспективи”*. 2020. Т. 25. № 3. С. 4–8.

12. Пімінов О.Х., Великий Д.Л. Післядипломна освіта. *Фармацевтична енциклопедія*. 2023. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/846/pislyadiplomna-osvita>.

13. Сисоєва С.О., Батечко Н.Г. Вища освіта України: реалії сучасного розвитку / Міністерство освіти і науки молоді та спорту України, Київський університет імені Б.Грінченка, Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ: ВД ЕКМО, 2011. С. 241–251.

14. Федорець В.М. Особливості формування здоров'язбережувальної компетентності вчителів фізичної культури на основі вчення про функціональні системи. *Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації*: матеріали методол. семінару. Ч. 2 / Нац. акад. пед. наук України. Київ: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. С. 265–273.

15. Федорець В.М. Теоретичні передумови використання архетипичної психології для вдосконалення здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури. *Вісник післядипломної освіти*. 2014. Вип. 12. С. 128–152.

REFERENCES

1. Bohatyrova, R.V. (2000). Deiaci problemy pidhotovky medychnykh ta farmatsevychnykh kadriv v Ukraini [Some problems of training medical and pharmaceutical personnel in Ukraine]. *Medical education*, No 1. pp. 6–11. [in Ukrainian].

2. Hnezdilova, K.M. (2023). Vykorystannia interaktyvnykh tekhnolohii u systemi pislyadyplomnoi osvity farmatsevtiv [The use of interactive technologies in the system of postgraduate education of pharmacists]. *Youth and the market*. Drohobych. No. 5 (213). pp. 12–17. [in Ukrainian].

3. Zavydivska, O.I. (2018). Formuvannia zdoroviaoriento-vanykh upravlynskykh navychok maibutnykh menedzheriv na zasadakh filozofskykh zakoniv i katehori [Formation of health-oriented management skills of future managers on the basis of philosophical laws and categories]. *Ukrainian Pedagogical Journal*. No. 4. pp. 110–117. [in Ukrainian].

4. Zavydivska, N.N. (2012). Fundamentalizatsiia fizkulturno-ozdorovchoi osvity: aspekt zdoroviazberezhuvalnoho navchannia studentiv [Fundamentalization of physical culture and health education: the aspect of health-preserving education of students]. *Monograph*. National ped. University named after M.P. Drahomanov. Kyiv: UBS NBU. 402 p. [in Ukrainian].

5. Kishchuk, V.M. (2017). Orhanizatsiia profesiinoi pidhotovky maibutnykh farmatsevtiv: psykholoho-pedahohichni aspekty [Organization of professional training of future pharmacists: psychological and pedagogical aspects]. *Professional education: methodology, theory and technologies*: collection of science works. Pereyaslav-Khmelnyskyi, Vol. 5. pp. 128–141. [in Ukrainian].

6. Kozak, Kh.I. (2020). Profesiina pidhotovka maibutnykh farmatsevtiv u konteksti intehratsiinykh protsesiv ta informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii [Professional training of future pharmacists in the context of integration processes and information and communication technologies]. *Innovative pedagogy*. Issue. 21. Vol. 25. pp. 107–110. [in Ukrainian].

7. Klimov, O.I. (2022). Apteky peretvorylysia na torhovi tochky [Pharmacies turned into retail outlets]. Available at: <https://thepharma.media/uk/business/27998-oleg-klimov-lise-t-retina-aptkek-mayut-faxivciv-vidpovidnoyi-kvalifikaciyi-dlyanadannya-farmatsevticnix-poslug-31012022>. [in Ukrainian].

8. Melnyk, H.M. (2023). Dynamichniy rynek, u tomy chysli tsyfrovizatsiia, naviazana zhorstka konkurentsiiia – znachna nebezpeka dlia myslennia farmatsevtiv, okhorony zdorovia i natsionalnoi bezpeky derzhavy [A dynamic market, including digitalization, imposed fierce competition – a significant danger for the thinking of a pharmacist, health care and national security of the state]. *Medical newspaper "Health of Ukraine of the 21st century"*. No. 16 (552), pp. 52–53. [in Ukrainian].

9. Melnychuk, I. (2023). Mizhdystyplinarnyi pidkhid u systemi vykladannia fakhovykh dystyplin maibutnim farmatsevtam: ukrainska naukova shkola [Interdisciplinary approach in the system of teaching professional disciplines to future pharmacists: Ukrainian scientific school]. *Youth and the market*. Drohobych. No. 6–7 (214–215). pp. 16–20. [in Ukrainian].

10. Order of the Ministry of Health of Ukraine (November 10, 2022 No. 2016). "Pro podalshe udoskonalennia systemy pislyadyplomnoi osvity ta bezpererвноho profesiinoho rozvytku fakhivtsiv z fakhovoiu peredvyshchoiu, pochatkovym rivnem (korotkyi tsykl) ta pershyim (bakalavrymskyim) rivnem vyshchoi medychnoi i farmatsevychnoi osvity ta mahistriv z medsestrynstva" ["On the further improvement of the system of postgraduate education and continuous professional development of specialists with professional pre-university, initial level (short cycle) and first (bachelor) level of higher medical and pharmaceutical education and masters in nursing"]. Available at: <https://zakon1.rada.gov.ua/go/z0039-23>. [in Ukrainian].

11. Pelo, I.M., Reva, T.D., Nizhenkovska, I.V., Kozak, N.D. & Konovalova, L.D., (2020). Tendentsii profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv iz farmatsii v Ukraini [Trends in professional training of pharmacy specialists in Ukraine]. *Scientific journal "Medical Perspectives"*. Vol. 25, No. 3. pp. 4–8. [in Ukrainian].

12. Piminov, O.H. & Velikiy, D.L. (2023). Pislyadyplomna osvita [Postgraduate education]. *Pharmaceutical encyclopedia*. Available at: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/846/pislyadiplomna-osvita>. [in Ukrainian].

13. Sysoieva, S.O. & Batechko, N.H. (2011). Vyshcha osvita Ukrainy: realii suchasnoho rozvytku [Higher education of Ukraine: realities of modern development]. *Ministerstvo osvity i nauky molodi ta sportu Ukrainy, Kyiv University named after B. Hrinchenko, National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine*. Kyiv, pp. 241–251. [in Ukrainian].

14. Fedorets, V.M. (2014). Osoblyvosti formuvannia zdoroviazberezhuvalnoi kompetentnosti vchyteliv fizychnoi kultury na osnovi vchennia pro funktsionalni systemy [Peculiarities of the formation of health-preserving competence of physical education teachers based on the doctrine of functional systems]. *Competence approach in education: theoretical principles and implementation practice*: materials of the methodological seminar. National Acad. ped. of Sciences of Ukraine. Kyiv, Vol. 2. pp. 265–273. [in Ukrainian].

15. Fedorets, V.M. (2014). Teoretychni peredumovy vykorystannia arkhetylichnoi psykholohii dlia vdoskonalennia zdoroviazberezhuvalnoi kompetentnosti vchytelia fizychnoi kultury [Theoretical prerequisites for the use of archetypal psychology to improve the health-preserving competence of the physical culture teacher]. *Bulletin of postgraduate education*. Vol. 12. pp. 128–152. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.09.2023

